

WSPÓLNE DZIAŁANIE RADY 2008/314/WPZiB**z dnia 14 kwietnia 2008 r.****dotyczące wspierania działań MAEA w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji oraz w ramach wdrażania strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia**

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 14,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) W dniu 12 grudnia 2003 r. Rada Europejska przyjęła strategię UE przeciw rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, która w rozdziale III zawiera listę środków, które należy podjąć zarówno w Unii Europejskiej (UE), jak i w państwach trzecich w celu zwalczania rozprzestrzeniania tej broni.
- (2) UE aktywnie wdraża tę strategię i stosuje środki wymienione w jej rozdziale III, w szczególności przez przeznaczanie zasobów finansowych na wspieranie poszczególnych projektów przeprowadzanych przez instytucje wielostronne, takie jak Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej (MAEA).
- (3) W dniu 17 listopada 2003 r. Rada przyjęła wspólne stanowisko 2003/805/WPZiB w sprawie upowszechnienia i wzmocnienia porozumień wielostronnych w dziedzinie nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia oraz środków przenoszenia⁽¹⁾. To wspólne stanowisko wzywa między innymi do działania na rzecz powszechnego zawierania z MAEA całościowych porozumień o zabezpieczeniach i przystępowania do protokołów dodatkowych oraz zobowiązuje UE do działania na rzecz przekształcenia protokołów dodatkowych oraz porozumień o zabezpieczeniach w standardy systemu weryfikacji MAEA.
- (4) W dniu 17 maja 2004 r. Rada przyjęła wspólne działanie 2004/495/WPZiB w sprawie wspierania działań MAEA w ramach Planu bezpieczeństwa jądrowego i w ramach wprowadzania w życie strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia⁽²⁾.
- (5) W dniu 18 lipca 2005 r. Rada przyjęła wspólne działanie 2005/574/WPZiB dotyczące wspierania działań MAEA w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji oraz w ramach wdrażania strategii UE przeciw rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia⁽³⁾.
- (6) W dniu 12 czerwca 2006 r. Rada przyjęła wspólne działanie 2006/418/WPZiB w sprawie wspierania działań MAEA w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji oraz w ramach wdrażania strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia⁽⁴⁾.
- (7) W dniu 22 grudnia 2003 r. Rada przyjęła dyrektywę 2003/122/Euratom w sprawie kontroli wysoce radioaktywnych źródeł zamkniętych i odpadów radioaktywnych⁽⁵⁾. W odniesieniu do UE wzmocnienie kontroli źródeł wysoce promieniotwórczych we wszystkich państwach trzecich, zgodnie z oświadczeniem grupy G-8 i planem działań w sprawie zabezpieczenia źródeł promieniotwórczych, jest ważnym celem, który należy osiągnąć.
- (8) W lipcu 2005 r. państwa strony oraz Europejska Wspólnota Energii Atomowej postanowiły w drodze konsensusu zmienić Konwencję o ochronie fizycznej materiałów jądrowych (CPPNM) z zamiarem rozszerzenia jej zakresu zastosowania, aby obejmowała materiały i urządzenia jądrowe do wykorzystywania i składowania, jak również do transportu w danym kraju w sposób pokojowy, i zobowiązywała państwa strony do wprowadzenia sankcji karnych za naruszenia.
- (9) We wrześniu 2005 r. Międzynarodowa konwencja w sprawie zwalczania aktów terroryzmu jądrowego (konwencja o terroryzmie jądrowym) została otwarta do podpisu. Po jej wejściu w życie państwa strony będą zobowiązane wprowadzić prawodawstwo, na mocy którego takie wykroczenia będą obciążone odpowiedzialnością karną.
- (10) MAEA dąży do tych samych celów, które określono w motywach 3–9. Są one osiągane poprzez wdrażanie jej planu bezpieczeństwa jądrowego, który finansowany jest poprzez dobrowolne wpłaty do Funduszu Bezpieczeństwa Jądrowego MAEA,

PRZYJMUJE NINIEJSZE WSPÓLNE DZIAŁANIE:

Artykuł 1

1. W celu natychmiastowego i praktycznego wprowadzenia w życie niektórych elementów strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia UE wspomaga działania MAEA w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji, służące osiągnięciu następujących celów:

- a) praca nad upowszechnieniem międzynarodowych instrumentów służących nierozprzestrzenianiu i bezpieczeństwu jądrowemu, obejmujących całościowe porozumienia o zabezpieczeniach oraz protokołów dodatkowy;

⁽¹⁾ Dz.U. L 302 z 20.11.2003, s. 34.⁽²⁾ Dz.U. L 182 z 19.5.2004, s. 46.⁽³⁾ Dz.U. L 193 z 23.7.2005, s. 44.⁽⁴⁾ Dz.U. L 165 z 17.6.2006, s. 20.⁽⁵⁾ Dz.U. L 346 z 31.12.2003, s. 57.

b) zwiększenie poziomu ochrony wrażliwych na rozprzestrzenianie materiałów, sprzętu i odnośnych technologii oraz zapewnienie wsparcia legislacyjnego i regulacyjnego w obszarze bezpieczeństwa jądrowego i zabezpieczeń;

c) ulepszenie wykrywania i reagowania na nielegalny handel materiałami jądrowymi i innymi materiałami promieniotwórczymi.

2. Środkom strategii UE odpowiadają projekty MAEA, których celem jest:

a) wzmocnienie krajowych infrastruktur legislacyjnych i regulacyjnych do wdrażania odnośnych instrumentów międzynarodowych w obszarze bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji, obejmujących całościowe porozumienia o zabezpieczeniach oraz protokół dodatkowy;

b) wspieranie państw w zwiększaniu bezpieczeństwa i kontroli materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych;

c) wzmocnienie zdolności państw w zakresie wykrywania i reagowania na nielegalny handel materiałami jądrowymi i innymi materiałami promieniotwórczymi.

Projekty te są realizowane w krajach, gdzie niezbędna jest pomoc w tym zakresie po dokonaniu przez zespół ekspertów wstępnej oceny.

Szczegółowy opis powyższych projektów jest zawarty w załączniku.

Artykuł 2

1. Za wdrożenie niniejszego wspólnego działania odpowiada Prezydencja, wspierana przez Sekretarza Generalnego Rady/Wysokiego Przedstawiciela ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (SG/WP). Komisja jest w pełni włączana w prowadzone działania.

2. Projekty, o których mowa w art. 1 ust. 2, są realizowane przez MAEA. Wykonuje ona to zadanie pod kontrolą SG/WP, wspierającego Prezydencję. W tym celu SG/WP dokonuje niezbędnych ustaleń z MAEA.

3. Prezydencja, SG/HR i Komisja regularnie informują się wzajemnie o projektach, zgodnie z ich właściwymi kompetencjami.

Artykuł 3

1. Kwota referencyjna przeznaczona na realizację projektów, o których mowa w art. 1 ust. 2, wynosi 7 703 000 EUR.

2. Wydatkami finansowanymi z kwoty określonej w ust. 1 zarządza się zgodnie z procedurami i zasadami Wspólnoty Europejskiej mającymi zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich.

3. Komisja nadzoruje właściwe zarządzanie wydatkami, o których mowa w ust. 2, które przyjmują postać dotacji. W tym celu Komisja zawiera z MAEA umowę o finansowaniu. Umowa o finansowaniu zawiera zobowiązanie MAEA do zapewnienia uwidocznienia wkładu UE, stosownie do jego wielkości.

4. Komisja podejmie starania w celu zawarcia umowy o finansowaniu, o której mowa w ust. 3, w najkrótszym możliwym terminie po wejściu w życie niniejszego wspólnego działania. Poinformuje ona Radę o wszelkich napotkanych w związku z tym trudnościach i o terminie zawarcia umowy o finansowaniu.

Artykuł 4

Prezydencja, wspierana przez SG/WP, przedstawia Radzie sprawozdania dotyczące realizacji niniejszego wspólnego działania na podstawie sprawozdań okresowych przygotowywanych przez MAEA. Sprawozdania te stanowią podstawę oceny przez Radę. Komisja jest w pełni włączana w prowadzone działania. Przedstawia ona informacje dotyczące aspektów finansowych realizacji niniejszego wspólnego działania.

Artykuł 5

Niniejsze wspólne działanie wchodzi w życie z dniem jego przyjęcia.

Niniejsze wspólne działanie wygasa 15 miesięcy po dacie zawarcia umowy o finansowaniu między Komisją a MAEA lub z dniem 14 kwietnia 2009 r., jeżeli umowa o finansowaniu nie została zawarta przed tą datą.

Artykuł 6

Niniejsze wspólne działanie zostaje opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Sporządzono w Luksemburgu, dnia 14 kwietnia 2008 r.

W imieniu Rady

I. JARC

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK

Wsparcie UE dla działań MAEA w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji oraz w ramach wdrażania strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia

1. Opis

Liczba incydentów terrorystycznych w państwach członkowskich Unii Europejskiej i na świecie w ostatnich latach nie wykazuje tendencji spadkowej. Społeczność międzynarodowa na różnych forach uznała, że zagrożenie skutecznymi aktami terroryzmu z zastosowaniem materiałów jądrowych lub innych materiałów promieniotwórczych jest nadal wysokie. Ponadto niedawne doniesienia o nielegalnym handlu, w tym również o handlu wyjątkowo czułymi materiałami jądrowymi, wyraźnie unaoczyły ciągłe zagrożenie, że terroryści mogą nabywać takie materiały.

Społeczność międzynarodowa zareagowała na te zagrożenia i podjęła kilka inicjatyw mających na celu zapobieganie dostawaniu się w ręce przestępców i terrorystów materiałów jądrowych lub innych materiałów promieniotwórczych. Szczególną uwagę zwrócono na sytuację w Azji podczas seminarium dotyczącego wzmocnienia bezpieczeństwa jądrowego w krajach azjatyckich, które odbyło się w Tokio w listopadzie 2006 r. i w ramach którego zaapelowano do MAEA o zacieśnienie współpracy z państwami tego regionu, by zapewnić stosowanie zadowalających poziomów bezpieczeństwa w odniesieniu do wszystkich materiałów jądrowych lub innych materiałów promieniotwórczych zgodnie z przepisami krajowymi i odpowiednio do faktycznych krajowych systemów i funkcji. Starania międzynarodowe otrzymały dodatkowy impuls w postaci uruchomienia w lipcu 2006 r. globalnej inicjatywy na rzecz zwalczania terroryzmu jądrowego.

Weryfikacja dokonywana przez MAEA pozostaje nadal nieodzownym narzędziem budowy zaufania pomiędzy państwami w odniesieniu do przedsięwzięć w zakresie nierozprzestrzeniania broni jądrowej oraz do postępów w pokojowym wykorzystywaniu materiałów jądrowych.

Ostatnie wydarzenia na arenie międzynarodowej zaowocowały nowym i wzmocnionym zestawem międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących bezpieczeństwa jądrowego i weryfikacji: w lipcu 2005 r. państwa strony przyjęły poprawkę do Konwencji o ochronie fizycznej materiałów jądrowych; Międzynarodowa konwencja w sprawie zwalczania aktów terroryzmu jądrowego (konwencja o terroryzmie jądrowym) została otwarta do podpisu we wrześniu 2005 r.; zaś w kwietniu 2004 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1540 (2004) dotyczącą broni masowego rażenia i podmiotów niepaństwowych. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1373 (2001) wzywa wszystkie państwa do przystąpienia najszybciej jak to możliwe do odnośnych międzynarodowych konwencji i protokołów dotyczących terroryzmu.

Do dziś ponad 80 państw podjęło polityczne zobowiązanie do wprowadzenia w życie Kodeksu postępowania w zakresie bezpieczeństwa i ochrony źródeł promieniotwórczych⁽¹⁾. Ponadto w roku 2005 Konferencja Generalna i Rada Gubernatorów MAEA przyjęły kilka rezolucji i decyzji wzmocniających system zabezpieczeń MAEA⁽²⁾.

Wdrażanie przez państwa tych instrumentów międzynarodowych może zostać znacznie ułatwione, częściowo dzięki wsparciu udzielanemu poprzez Plan bezpieczeństwa jądrowego MAEA na lata 2006–2009, który został zatwierdzony przez Radę Gubernatorów MAEA we wrześniu 2005 r.⁽³⁾ Jest to kontynuacja planu działań na lata 2003–2005 w zakresie ochrony przed terroryzmem jądrowym⁽⁴⁾. Plan bezpieczeństwa jądrowego obejmuje trzy obszary działalności: 1) ocena, analiza i koordynacja potrzeb; 2) zapobieganie; oraz 3) wykrywanie i reagowanie. Zawiera on również część zatytułowaną „Działania wspierające bezpieczeństwo jądrowe” obejmującą działania służące pierwotnie do osiągnięcia celów związanych z bezpieczeństwem i ochroną, ale które zostały również uznane za wnoszące ważny wkład w bezpieczeństwo jądrowe.

Międzynarodowe zabezpieczenia wdrożone przez MAEA stanowią kluczowy sposób weryfikacji spełniania przez państwa ich szczególnych zobowiązań i obowiązków w zakresie nierozprzestrzeniania. Podstawowe znaczenie ma istnienie przepisów krajowych dotyczących wprowadzenia w życie całościowego porozumienia o zabezpieczeniach z MAEA oraz, w odpowiednich przypadkach, protokołu dodatkowego⁽⁵⁾. Wprowadzanie w życie wymaga, by każde państwo strona takiego porozumienia utrzymywało skuteczny krajowy system ewidencji i kontroli materiałów jądrowych (*State System for Accounting for and Control of Nuclear Material* — SSAC). We wrześniu 2005 r. Rada Gubernatorów MAEA zwróciła się do sekretariatu MAEA o udzielenie, w ramach dostępnych środków, wsparcia państwom, w tym państwom niebędącym członkami agencji, które przystąpiły do całościowych porozumień o zabezpieczeniach uzupełnionych o protokoły w sprawie małych ilości, w ustanawianiu i utrzymywaniu takich SSAC.

⁽¹⁾ GOV/2003/49-GC(47)/9. Ponadto dokument „Środki mające na celu wzmocnienie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa materiałów promieniotwórczych, jądrowych i transportu oraz zarządzania odpadami: propagowanie skutecznej i trwałej krajowej infrastruktury regulacyjnej do kontroli źródeł promieniowania” (GOV/2004/52-GC(48)/15) zawiera części istotne dla współpracy MAEA-UE w ramach strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. Środki te ujęte zostały również w sekcji „Działania wspierające bezpieczeństwo jądrowe” w planie bezpieczeństwa jądrowego na lata 2006–2009 opracowanym przez MAEA.

⁽²⁾ We wrześniu 2005 r. Rada Gubernatorów Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA) postanowiła, że w celu wzmocnienia systemu zabezpieczeń, tzw. protokołu w sprawie małych ilości (SQP) do ustaleń w zakresie zabezpieczeń w ramach układu o nierozprzestrzenianiu należy pozostawić jako część systemu zabezpieczeń agencji, z zastrzeżeniem wprowadzenia zmian w tekście standardowym i zmiany kryteriów SQP; Konferencja Generalna MAEA przyjęła w roku 2005 rezolucję, w której odnotowuje między innymi, że w przypadku państwa, które przystąpiło do całościowego porozumienia o zabezpieczeniach uzupełnionego obowiązującym protokołem dodatkowym, środki te stanowią wzmocniony standard weryfikacji dla tego państwa.

⁽³⁾ GOV/2005/50-GC(49)/17.

⁽⁴⁾ GOV/2002/10.

⁽⁵⁾ Zob. opublikowany przez MAEA plan działania w zakresie propagowania zawarcia porozumień o zabezpieczeniach i protokołów dodatkowych.

W planie bezpieczeństwa jądrowego na lata 2006–2009 wyznaczono cele podobne do niektórych elementów strategii UE przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. Cele te przedstawiają całościowe podejście do kwestii bezpieczeństwa jądrowego, w tym do kontroli, zakresu odpowiedzialności i zabezpieczenia materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych podczas stosowania, składowania i transportu, „od kołyski do grobu”, w krótkim i długim terminie. Jeśli jednak ochrona zawiedzie, istnieje konieczność ustanowienia środków wspierających wykrycie kradzieży lub prób przemytu tych materiałów przez granice międzynarodowe oraz konieczność reagowania na czyny zabronione z użyciem materiałów jądrowych lub innych materiałów promieniotwórczych, o ile takie czyny wystąpią.

MAEA w niedługim czasie ukończy wdrażanie wspólnego działania Rady 2004/495/WPZiB i jest w trakcie wdrażania wspólnego działania Rady 2005/574/WPZiB oraz wspólnego działania Rady 2006/418/WPZiB, przy czym wszystkie one dotyczą wsparcia dla działań MAEA w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego oraz w ramach realizacji strategii UE przeciw rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. Przy pomocy wkładu UE związanego z tymi działaniami MAEA rozpoczęła szeroko zakrojoną działalność wspierając wysiłki państw odbiorców w rejonie Kaukazu, Azji Środkowej, Europy Południowo-Wschodniej i Bałkanów, regionu śródziemnomorskiego Bliskiego Wschodu oraz Afryki, zmierzające do zwiększenia bezpieczeństwa jądrowego i wdrożenia zabezpieczeń międzynarodowych w tych państwach.

Nadal istnieje duże zapotrzebowanie na takie wsparcie w państwach członkowskich MAEA, jak również w krajach, które jeszcze nie są członkami MAEA. Do otrzymania wsparcia kwalifikują się następujące państwa:

w Europie Południowo-Wschodniej: Turcja, Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Serbia, Czarnogóra, Republika Mołdowy oraz Była Jugosłowiańska Republika Macedonii,

w rejonie Azji Środkowej: Kazachstan, Kirgistan, Uzbekistan, Tadżykistan i Turkmenistan,

w rejonie Kaukazu: Armenia, Azerbejdżan i Gruzja,

w regionie śródziemnomorskim Bliskiego Wschodu: Izrael, Jordania, Liban i Arabska Republika Syryjska,

w Afryce⁽¹⁾: Algieria, Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Republika Zielonego Przylądka, Republika Środkowoafrykańska, Czad, Komory, Kongo (ze stolicą w Brazzaville), Wybrzeże Kości Słoniowej, Demokratyczna Republika Kongo, Dżibuti, Egipt, Gwinea Równikowa, Erytrea, Etiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Gwinea, Gwinea-Bissau, Kenia, Lesotho, Liberia, Wielka Arabska Libijska Dżamahirijja Ludowo-Socjalistyczna, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretania, Mauritius, Maroko, Mozambik, Namibia, Niger, Nigeria, Rwanda, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca, Senegal, Seszele, Sierra Leone, Somalia, Afryka Południowa, Sudan, Suazi, Togo, Tunezja, Uganda, Tanzania, Zambia oraz Zimbabwe,

w rejonie Azji Południowo-Wschodniej: Bangladesz, Brunei, Kambodża, Indonezja, Laos, Malezja, Myanmar, Filipiny, Singapur, Tajlandia, Wietnam.

W Europie Południowo-Wschodniej, Azji Środkowej, na Kaukazie, w regionie śródziemnomorskim Bliskiego Wschodu oraz w Afryce prace będą kontynuowane na podstawie obowiązujących wspólnych działań i zaktualizowanych ocen potrzeb przeprowadzanych jako część tych wspólnych działań. Ostateczny wybór państw w regionie Azji Południowo-Wschodniej, które otrzymają wsparcie, zostanie przeprowadzony w fazie oceny potrzeb, która będzie obejmowała ocenę informacji dostępnych w siedzibie głównej oraz, w razie potrzeby, uzupełniające misje oceniające. Działania wspierające dla każdego projektu będą skupiały się na tych państwach, które najbardziej potrzebują wsparcia w każdej dziedzinie projektu.

W celu dokonania oceny potrzeb zespół uznanych ekspertów przeprowadzi ocenę obecnego stanu systemu bezpieczeństwa jądrowego, który jest obecnie stosowany w tych krajach, i przedstawi zalecenia dotyczące poprawy sytuacji. Zalecenia te będą stanowiły podstawę do określenia pomocy, która ma być udzielona, z uwzględnieniem obecnego stanu i potrzebnych usprawnień w zakresie zapobiegania, wykrywania i reagowania na czyny zabronione, które dotyczą materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych, łącznie z materiałami, które wykorzystuje się do innych celów niż jądrowe, oraz obiektów jądrowych. Ustalone zostaną priorytety w określaniu państw uczestniczących w każdym projekcie objętym budżetem udostępnianym dzięki wsparciu ze strony UE. Rozwój zasobów ludzkich zostanie wdrożony jako część ustalonego programu szkoleniowego MAEA, który w dużym stopniu opiera się na podejściu regionalnym. Wspierany będzie udział możliwie największej liczby ekspertów z państw kwalifikujących się, w zależności od dostępnych środków finansowych.

Projekty będą następnie realizowane w wybranych krajach w trzech obszarach:

1. Wsparcie legislacyjne i regulacyjne

Prawne podstawy bezpieczeństwa jądrowego obejmują w dużej części instrumenty międzynarodowe i uznane zasady (traktaty, konwencje, porozumienia, normy, standardy MAEA, kodeksy postępowania i dokumenty z wytycznymi oraz zaleceniami), które są wdrażane przez władze krajowe, aby kontrolować materiały jądrowe i inne źródła promieniotwórcze. Taki szeroki zakres norm (z których wiele zostało opracowanych pod auspicjami MAEA) stanowi ramy bezpiecznego stosowania materiału jądrowego, innych substancji promieniotwórczych oraz związanych z nimi obiektów – zarówno w dużych programach jądrowych, jak i przy prowadzeniu działań jądrowych jedynie w ograniczonym zakresie.

⁽¹⁾ Przewiduje się, że w ramach różnych projektów łącznie ok. 20–25 państw w Afryce otrzyma wsparcie na udoskonalanie systemów bezpieczeństwa jądrowego. Dodatkowe państwa mogą być włączone w regionalne projekty szkoleniowe.

Istnienie właściwego prawodawstwa krajowego i regulacyjnej infrastruktury kontroli jest warunkiem wstępnym stworzenia skutecznego systemu bezpieczeństwa jądrowego. Krajowe przepisy wykonawcze powinny zawierać zestaw zasad i przepisów ogólnych, umożliwiających uprawnionym podmiotom rządowym sprawowanie odpowiednich funkcji regulacyjnych i regulujących postępowanie osób zaangażowanych w działania podlegające tym przepisom. W wielu państwach takie prawodawstwo jest nieodpowiednie, zaś infrastruktura regulacyjna nie istnieje lub jest nieodpowiednia. Skutkiem takich luk, w połączeniu z nieskuteczną infrastrukturą kontroli regulacyjnej, jest osłabienie globalnego systemu bezpieczeństwa. Celem powinno być więc wzmocnienie odpowiednich krajowych ram legislacyjnych i regulacyjnych lub ustanowienie takich ram oraz skuteczne stosowanie odnośnych środków.

Materiały promieniotwórcze są często wykorzystywane w zastosowaniach innych niż jądrowe, np. w medycynie lub przemyśle. Niektóre z tych źródeł są wysoko promieniotwórcze i należą do kategorii 1–3 zgodnie z definicją zawartą w dokumencie MAEA „Podział źródeł promieniotwórczych na kategorie” (ang. Categorization of Radioactive Sources). Źródła te, jeśli nie są odpowiednio kontrolowane i zabezpieczone, mogą dostać się w niepowołane ręce i być wykorzystane do czynów zabronionych. Infrastruktura regulacyjna dotycząca bezpieczeństwa promieniowania oraz bezpieczeństwa źródeł promieniotwórczych musi być skuteczna i funkcjonować zgodnie z normami międzynarodowymi, wytycznymi Kodeksu postępowania w zakresie bezpieczeństwa i ochrony źródeł promieniotwórczych oraz związanymi z nim wytycznymi w sprawie przywozu/wywozu, jak również z najlepszymi praktykami.

Zawarcie porozumień o zabezpieczeniach i protokołów dodatkowych z MAEA jest skutecznym środkiem umożliwiającym ścisłą krajową i międzynarodową kontrolę nad materiałami jądrowymi i związanymi z nimi technologiami. Ważne jest, aby krajowe przepisy wykonawcze wyraźnie wskazywały działania, instalacje, obiekty i materiały jądrowe, do których zastosowanie będą miały zabezpieczenia. Dodatkowo państwa, które zawarły protokół dodatkowy, muszą zapewnić ulepszenie krajowego ustawodawstwa wykonawczego w celu wywiązania się z dodatkowych zobowiązań w ramach protokołu dodatkowego. W szczególności zmienione powinny zostać przepisy prawa krajowego, w celu rozszerzenia zakresu obowiązków i uprawnień organu regulującego wyznaczonego do wdrażania i stosowania zawartych porozumień o zabezpieczeniach.

Państwa przyjmują również zobowiązania do spełniania międzynarodowych norm dotyczących bezpieczeństwa jądrowego gdy stają się stronami Konwencji o fizycznym zabezpieczeniu materiałów jądrowych poprzez ratyfikację poprawki do CPPNM, a także gdy stają się stronami konwencji o terroryzmie jądrowym. Ponadto rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1540 (2004) zobowiązuje również wszystkie państwa do ustanowienia krajowych środków kontroli, w tym odpowiedniej kontroli nad materiałami mającymi związek z bronią jądrową.

Przedsięwzięcia państw uwzględnione we wspomnianych instrumentach międzynarodowych w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego zaowocowały zestawieniem zobowiązań związanych z bezpieczeństwem materiału jądrowego i obiektów oraz innych źródeł promieniotwórczych. Zobowiązania te obejmują środki ustanowienia infrastruktury regulacyjnej dla bezpieczeństwa radiologicznego i bezpieczeństwa źródeł promieniotwórczych; środki rozliczania i kontroli; środki ochrony fizycznej; kontrolę przywozu i wywozu oraz odpowiedzialność karną za czyny zabronione.

2. Wzmocnienie bezpieczeństwa i kontroli materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych

Materiały stosowane lub składowane w obiektach i zakładach jądrowych muszą być odpowiednio ewidencjonowane i zabezpieczone w celu zapobiegania kradzieży lub sabotażowi. Skuteczny system regulacyjny powinien umożliwić określenie tych elementów, które wymagają wdrożenia odpowiednio na poziomie państwa i operatora.

Niezwykle ważne jest również, aby silne, wrażliwe źródła promieniotwórcze o zastosowaniach niejądrowych były chronione fizycznie przed czynami zabronionymi w trakcie ich stosowania i składowania, a gdy nie są już potrzebne, aby były zdemontowane i składowane jako odpady promieniotwórcze w bezpiecznych i odpowiednio zabezpieczonych miejscach.

Wszystkie państwa, które przystąpiły do całościowych porozumień o zabezpieczeniach, muszą ustanowić i utrzymywać krajowe systemy ewidencji i kontroli materiałów jądrowych (SSAC) podlegających zabezpieczeniu. MAEA szacuje jednak, że takich systemów brakuje lub są one nieodpowiednie w wielu państwach, które są stronami takich porozumień. Sytuacja ta jest szczególnie rozpowszechniona wśród około 120 państw, które nie obsługują żadnych obiektów jądrowych.

3. Wzmocnienie potencjału państwa w wykrywaniu i reagowaniu na nielegalny handel

Nielegalny handel dotyczy sytuacji nieuprawnionego uzyskania, dostarczenia, wykorzystania, transferu lub zbycia materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych w sposób zamierzony lub niezamierzony, z przekraczaniem lub bez przekraczania granic międzynarodowych.

Wyprodukowana przez terrorystów brudna bomba radiologiczna lub emisyjne urządzenie radiologiczne nie mogą być skonstruowane bez materiałów pozyskanych poprzez nielegalny handel. Poza tym wrażliwy sprzęt i technologia niezbędne do produkcji materiałów wrażliwych lub skonstruowania brudnej bomby radiologicznej również mogłyby być pozyskane w drodze nielegalnego handlu. Można założyć, że ruch transgraniczny materiałów lub technologii jest warunkiem dotarcia materiału do ostatecznego miejsca przeznaczenia. W celu zwalczania nielegalnego handlu państwa muszą posiadać odpowiedni system kontroli i nadzoru, jak również odpowiednie systemy techniczne (łącznie z łatwymi w obsłudze urządzeniami), a także procedury i informacje w przejściach granicznych, aby możliwe było wykrycie prób przemytu materiałów promieniotwórczych (łącznie z rozszczepialnymi materiałami promieniotwórczymi) lub nieuprawnionego handlu wrażliwym sprzętem i technologią.

Aby można było reagować na takie działania oraz umożliwić konfiskatę materiałów promieniotwórczych, należy udostępnić skuteczne środki. Służby odpowiedzialne za egzekwowanie prawa (celnicy, policja itp.) często nie są przeszkolone w używaniu sprzętu do wykrywania i dlatego mogą nie znać wrażliwego sprzętu i technologii. Szkolenie tych funkcjonariuszy jest więc istotnym warunkiem powodzenia wszelkich środków stosowanych w celu wykrywania nielegalnego handlu. Pracownikom różnych kategorii powinny być zaproponowane różnego rodzaju szkolenia, zarówno w zakresie użytkowania urządzeń do wykrywania, jak i umiejętności odczytu wskazań instrumentów, tak aby mogli oni podejmować decyzje w sprawie dalszych działań.

Istnieje duże zapotrzebowanie na wsparcie w tej dziedzinie w wyniku rosnącej świadomości na temat związanych z nią zagrożeń oraz dostępności sprzętu i metodologii pozwalającej na zwiększenie potencjału monitorowania granic.

2. Cele

Cel ogólny: Wzmocnienie bezpieczeństwa jądrowego w wybranych krajach.

2.1. Faza oceny: finansowanie międzynarodowych misji ds. bezpieczeństwa jądrowego

Ocenę przeprowadzi MAEA w celu wskazania potrzeb wzmocnienia bezpieczeństwa jądrowego w każdym z krajów wymienionych w pkt 1, w których takiej oceny nie dokonano. W przypadku określonych innych państw uaktualniona zostanie przeprowadzona wcześniej ocena. W stosownych przypadkach ocena będzie obejmowała fizyczną ochronę i bezpieczeństwo zastosowań jądrowych i niejądrowych, ustanowione środki zwalczania nielegalnego handlu, jak również niezbędną infrastrukturę prawną i regulacyjną. Wyniki oceny ogólnej będą wykorzystane jako podstawa do wyboru krajów, w których projekty będą realizowane.

Powyższe projekty będą w każdym kraju służyć ocenie:

- stanu ochrony fizycznej materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych, jak również ochrony wszelkich obiektów lub zakładów, zarówno jądrowych, jak i badawczych, w których te materiały są stosowane lub składowane. Wskażą grupę obiektów i zakładów, w których znajdują się te materiały, wybranych do dalszego udoskonalania i wspierania,
- wszelkich potrzeb w zakresie zwiększania bezpieczeństwa źródeł promieniotwórczych. Będą określać wszelkie słabości i niedociągnięcia w stosunku do norm międzynarodowych oraz do kodeksu postępowania, które wymagają poprawy infrastruktury regulacyjnej, oraz wskażą potrzeby dodatkowej ochrony silnych, wrażliwych źródeł. W wyniku przeprowadzonej oceny zostanie ustalone, jaki specjalistyczny sprzęt jest niezbędny do zapewnienia ochrony,
- obecnego stanu zdolności zwalczania nielegalnego handlu oraz wskazaniu niezbędnych ulepszeń,
- stanu krajowego systemu ewidencji i kontroli materiałów jądrowych (SSAC) oraz określeniu konieczności wprowadzania wymaganych ulepszeń.

2.2. Wdrożenie konkretnych działań określonych jako priorytetowe w wyniku fazy oceniającej

Projekt 1: Wsparcie legislacyjne i regulacyjne

Cel projektu:

- wzmocnienie krajowych infrastruktur prawnych i regulacyjnych związanych z materiałami jądrowymi i innymi materiałami promieniotwórczymi, przy uwzględnieniu odnośnych instrumentów międzynarodowych oraz uznanych zasad w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego, jak również istniejących synergii z krajowymi systemami ochrony radiologicznej,
- wzmocnienie krajowych ram prawnych w celu wdrożenia porozumień o zabezpieczeniach i protokołów dodatkowych zawartych między państwami a Agencją,
- poprawa krajowej infrastruktury regulacyjnej w zakresie ochrony radiologicznej i bezpieczeństwa źródeł promieniotwórczych.

Rezultaty projektu:

- opracowanie i przyjęcie całościowego, spójnego i skutecznego prawodawstwa na szczeblu krajowym, a co za tym idzie – przyczynienie się do rozwoju zharmonizowanego, wzmocnionego i bardziej uniwersalnego systemu bezpieczeństwa jądrowego,
- opracowanie i przyjęcie (w językach narodowych) przepisów prawa krajowego niezbędnych do umożliwienia państwom przestrzegania zobowiązań w ramach porozumień o zabezpieczeniach z agencją i protokołów dodatkowych,

- ustanowienie/udoskonalenie krajowej infrastruktury regulacyjnej dotyczącej bezpieczeństwa promieniowania i bezpieczeństwa źródeł promieniotwórczych poprzez udostępnienie usług doradczych, sprzętu i szkolenia, zgodnie z normami międzynarodowymi, wytycznymi Kodeksu postępowania dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony źródeł promieniotwórczych, jak również najlepszych praktyk.

Projekt 2: Wzmocnienie bezpieczeństwa i kontroli materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych

Cel projektu:

- wzmocnienie ochrony fizycznej obiektów jądrowych oraz materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych w wybranych krajach,
- wzmocnienie kontroli i fizycznej ochrony materiałów promieniotwórczych w zastosowaniach niejądrowych w wybranych krajach,
- wzmocnienie SSAC przy wdrażaniu porozumień o zabezpieczeniach oraz protokołów dodatkowych, łącznie z państwami, które podpisały „protokoły w sprawie małych ilości”.

Rezultaty projektu:

- poprawa fizycznej ochrony materiałów jądrowych oraz innych materiałów promieniotwórczych w wybranych obiektach jądrowych i lokalizacjach,
- ochrona wrażliwych źródeł w zastosowaniach niejądrowych lub, w miarę potrzeb, ich zdemontowanie i przeniesienie w bezpieczne i chronione miejsce przechowywania w wybranych krajach,
- udoskonalenie krajowej infrastruktury ochrony fizycznej w wyniku udzielonej pomocy eksperckiej,
- ustanowienie i utrzymywanie skutecznych SSAC zdolnych do wdrażania porozumień o zabezpieczeniach oraz protokołów dodatkowych, łącznie z państwami, które podpisały „protokoły w sprawie małych ilości”,
- organizowanie szkoleń personelu w państwach kwalifikujących się do uzyskania wsparcia.

Projekt 3: Wzmocnienie potencjału państwa w wykrywaniu nielegalnego handlu i reagowaniu na niego

Cel projektu:

- wzmocnienie potencjału państw w zakresie nielegalnego handlu i reagowaniu na niego w wybranych krajach.

Rezultaty projektu:

- zebranie i ocena wzbogaconych informacji na temat nielegalnego handlu ze źródeł otwartych i z krajowych punktów kontaktowych w celu uzyskania obszerniejszej wiedzy o nielegalnym handlu materiałami jądrowymi i towarzyszącym mu okolicznościach. Informacje te ułatwią także określenie priorytetów dla różnych działań podejmowanych w celu zwalczania nielegalnego handlu,
- stworzenie w wyniku pomocy eksperckiej krajowych struktur w zakresie zwalczania nielegalnego handlu i usprawnienia krajowej koordynacji kontroli ruchu transgranicznego materiałów promieniotwórczych, wrażliwego sprzętu jądrowego i technologii jądrowej w wybranych krajach,
- unowocześnienie sprzętu służącego kontroli granicznej w wybranych przejściach granicznych,
- zorganizowanie szkoleń dla służb odpowiedzialnych za egzekwowanie prawa w państwach kwalifikujących się do uzyskania wsparcia.

3. Czas trwania

Ocena odbędzie się w terminie trzech miesięcy od wejścia w życie umowy o finansowaniu między Komisją i MAEA. Te trzy projekty będą prowadzone jednocześnie w okresie kolejnych 12 miesięcy.

Całkowity szacowany czas realizacji niniejszego wspólnego działania wynosi 15 miesięcy.

4. Beneficjenci

Beneficjentami są kraje, w których realizowana będzie ocena oraz następujące po niej projekty. W celu zrozumienia słabych punktów i uzyskania wsparcia, które umożliwi znalezienie odpowiednich rozwiązań i przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa, władzom tych krajów zostanie udzielona stosowna pomoc. Ostateczny wybór beneficjentów oraz kwestie, którymi należy się zająć w wybranych krajach, określone są po konsultacji z instytucją realizującą i prezydentą, przy wsparciu ze strony SG/WP, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i Komisją w ramach właściwej grupy roboczej Rady. Decyzje te oparte są, w stosownych przypadkach, na propozycjach instytucji realizującej zgodnie z art. 2 ust. 1.

5. Instytucja realizująca

Realizacja projektów zostanie powierzona MAEA. Międzynarodowe misje dotyczące bezpieczeństwa jądrowego będą przeprowadzane zgodnie ze standardową procedurą przewidzianą dla misji MAEA, które będą kierowane przez ekspertów MAEA i państw członkowskich. Te trzy projekty będą realizowane bezpośrednio przez pracowników MAEA lub wybranych ekspertów lub kontrahentów z państw członkowskich MAEA. W przypadku kontrahentów zamówienia na wszelkie towary, prace lub usługi przez MAEA w kontekście niniejszego wspólnego działania przeprowadza się zgodnie z umową o finansowaniu z MAEA.

6. Udział stron trzecich

Projekty będą finansowane w 100 % przez niniejsze wspólne działanie. Ekspertów z państw członkowskich MAEA można uważać za stronę trzecią. Będą oni pracowali zgodnie ze standardowymi zasadami działania ekspertów MAEA.

7. Szczególne warunki kontraktów i zamówień

W niektórych przypadkach, aby ulepszyć uzgodnienia dotyczące bezpieczeństwa w zakresie materiałów jądrowych i innych materiałów promieniotwórczych, np. źródeł promieniotwórczych dostarczanych pierwotnie przez Federację Rosyjską, kontrakty na dostarczanie towarów, wykonywanie prac i usług będą mogły być proponowane dostawcom w Federacji Rosyjskiej, którzy są zaznajomieni z technologią rosyjską.

8. Szacowane wymagane środki

Wkład UE pokryje koszty oceny i realizacji trzech projektów, o których mowa w punkcie 2.2. Szacowane koszty są następujące:

Ocena bezpieczeństwa jądrowego, w tym misje	160 000 EUR
Projekt 1	1 340 000 EUR
Projekt 2	3 400 000 EUR
Projekt 3	3 050 000 EUR

Dodatkowo uwzględniono rezerwę w wysokości około 3 % zakładanych kosztów (w łącznej wysokości 250 000 EUR) na nieprzewidziane wydatki.

9. Finansowa kwota referencyjna na pokrycie kosztów projektu

Całkowity koszt projektu wynosi 7 703 000 EUR.
